

MANUAL PENTRU FEMEI DE SERVICIU

Traducere din limba engleză și note
de Ioana Miruna Voiculescu

Introducere și ediție alcătuită de Stephen Emerson

Cuvânt-înainte de Lydia Davis

CUPRINS

<i>Cuvânt-înainte</i>	5
<i>Introducere</i>	23
Spălătoria lui Angel	31
Dr. H.A. Moynihan	40
Stele și sfinți	51
Manual pentru femei de serviciu	63
Jocheul meu	83
El Tim	85
Punct de vedere	99
Prima dezalcoolizare	105
Durere fantomă	111
Mușcături de tigru	122
Jurnal de Urgențe, 1977	149
Temps perdu	163
Carpe diem	175
Toda luna, todo año	181
Bună și rea	204
Melina	221

Prietenii	231
Respect pentru oamenii și tărții	
De necontrolat	239
Mașina electrică, El Paso	245
Sex appeal	250
Pușlama	258
Pas	262
De pripas	266
Jale	279
Lupini albaștri	299
La vie en rose	312
Macadam	321
Dragă Conchi	322
Să plângi ca proasta	335
Jale	356
Panteón de Dolores	365
Pe curând	379
O idilă	392
Vreau să-ți văd zâmbetul	408
Mama	454
Carmen	464
Tăcere	478
Mijito	497
502	529
Și s-a făcut sămbătă	538
B.F. și cu mine	557
Mai stai un pic	563
Întoarcerea acasă	575
Mulțumiri	593
Notă biografică	594

SPĂLĂTORIA LUI ANGEL

Un indian înalt și bătrân, în blugi Levi's decolorați, încinși cu o curea *zuni* frumoasă. Are părul lung și alb, prins la spate cu o sfoară zmeurie. Ce e ciudat e că timp de un an aproape ne-am nimerit de fiecare dată la spălătoria lui Angel în același timp. Dar nu la aceeași oră. Adică în unele zile eu ajungeam la șapte într-o lună sau poate la șase și jumătate într-o vineri seară, iar el era deja acolo.

Cu doamna Armitage a fost altfel, deși și ea era bătrână. Asta se întâmpla în New York, la Spălătoria San Juan, pe Fifteenth Street. Portoricană. Apa cu detergent se revârsa inundând podeaua. Eram mamă Tânără pe atunci și spălam scutece joia dimineață. Ea locuia deasupra mea, la 4-C. Într-o dimineată la spălătorie mi-a dat o cheie, iar eu am luat-o. Mi-a zis că dacă nu mai apare într-o joi înseamnă că a murit și că mă roagă să-i găsesc cadavrul. Era un lucru îngrozitor să ceri cuiva aşa ceva; în plus, de-atunci a trebuit să-mi spăl rufele numai joia.

Respect A murit într-o lună, și eu nu m-am mai întors la San Juan. A găsit-o administratorul. Nu știu cum.

Luni de-a rândul, la spălătoria lui Angel, eu și indianul nu ne-am vorbit, dar am stat unul lângă altul, pe scaunele din plastic lipite ca-n aeroporturi, care se frecau de ciment prin linoleumul sfâșiat cu un scrâșnet care-ți dădea dureri de dinți.

Stătea pe scaun, bea Jim Beam și se uita la mâinile mele. Nu direct, ci într-o oglindă aflată în fața noastră, deasupra mașinilor de spălat Speed Queen. La început nu m-a deranjat. Un indian bătrân care se uită fix la mâinile mele într-o oglindă murdară, între afișe îngălbenești cu CĂLCATUL 1,5 \$ DUZINA și rugăciuni ale seninătății scrise cu portocaliu fosforescent. DOAMNE DĂ-MI SENINĂTATEA SĂ ACCEPT CE NU POT SCHIMBA. Apoi am început să mă întreb dacă nu cumva are un fetiș pentru mâini. Mă intimida că mă privea în timp ce fumam, îmi suflam nasul, frunzăream reviste vechi de câțiva ani. Prima-doamnă Lady Bird Johnson coborând cu barca pe râul involburat.

Până la urmă m-a făcut și pe mine să-mi privesc mâinile. L-am văzut zâmbind aproape larg pentru că m-a prins fixându-mi propriile mâini. Privirile ni s-au întâlnit pentru prima dată în oglindă, sub afișul pe care scria NU SUPRAÎNCĂRCAȚI MAȘINILE.

În ochii mei se citea panică. M-am privit în ochi, apoi mi-am coborât din nou privirea spre mâini. Pete oribile de bătrânețe, două cicatrici. Mâini ne-indiene,

neliniștite, însingurate. Vedeam copii, și bărbați, și grădini în mâinile mele.

Mâinile lui în ziua aceea (ziua în care le-am remarcat pe ale mele) se odihneau pe materialul albastru al blugilor strânși pe pulpe. De obicei îi tremurau groaznic și le lăsa pur și simplu să-i tremure în poală, dar în ziua aceea le ținea nemîșcate. Strângea din pumni aşa de tare, că din culoarea lutului, încheieturile degetelor i se făcuseră albe.

Singura dată când am vorbit cu doamna Armitage în afara spălătoriei a fost când i-a dat pe dinafară vasul de toaletă și a început să curgă pe lângă lustra de la etajul meu. Becurile erau încă aprinse, iar apa se revârsa în curcubeie printre ele. M-a apucat de braț cu mâna ei rece și muribundă și mi-a zis: „Nu-i aşa că-i un miracol?”

Îl chema Tony. Era un apaș jicarilla din nord. Într-o zi nu l-am văzut, dar i-am recunoscut imediat mâna elegantă pe umăr. Mi-a dat trei monede de câte zece centi. N-am înțeles și aproape că i-am zis mulțumesc, dar chiar atunci am văzut că era într-o criză de tremurat și nu putea porni uscătoarele. E greu treaz. Trebuie să rotești de săgeată cu o mână, cu cealaltă să bagi moneda, să apeși pistonul, apoi să rotești de săgeată pentru următoarea monedă.

S-a întors mai târziu, beat, exact când hainele începeau să se usuce și să cadă moi în tambur. Nu a reușit să deschidă ușa, a leșinat pe scaunul galben. Mie mi se uscaseră deja hainele, le împachetam.

Respect pentru oameni și cărți

Împreună cu Angel l-am întins pe Tony pe podeaua camerei de călcat. Foarte cald. Angel e cel care pune pe peretei toate rugăciunile și mottourile de la Alcoolici Anonimi. NU GÂNDI ȘI NU BEA. Angel i-a pus pe frunte o șosetă desperecheată, udă și rece și a îngenunchiat lângă el.

— Fratele meu, crede-mă... Am trecut și eu prin asta... am fost acolo în sănătate unde ești și tu. Știu exact cum e.

Tony n-a deschis ochii. Cine spune că știe exact cum se simte altcineva e un prost.

Spălătoria lui Angel se află în Albuquerque, New Mexico. Pe Fourth Street. Prăvălii mizere și cimitire de mașini, magazine second-hand care vând paturi de campanie, cutii cu șosete desperecheate, numere *Good Hygiene* din 1940. Depozite de cereale și moteluri pentru amanții, bețivi și femei bătrâne cu părul vopsit cu henna care-și spală rufele la Angel. Adolescente *chicana*¹

¹ *Chicano* este la origine un termen peiorativ folosit pentru a-i desemna pe americanii de origine mexicană. În timpul Mișcării Chicano (echivalentul Mișcării pentru drepturile civile ale negrilor), termenul a fost îmbrățișat cu mândrie de o parte a comunității mexicano-americane ajungând să definească un anumit tip de identitate culturală și etnică. În centrul acestei identități se află conceptul de *mestizo* care denumește originea etnică mixtă: europeană și amerindiană în jurul căreia în Mexic s-a format un naționalism care se distanțează și de colonizatorii spanioli și de populația indigenă colonizată.

proaspăt măritate vin să spele la Angel. Prosoape, cămăsuțe de noapte roz, scurte, chiloței cu zilele săptămânii pe ei. Bărbații lor poartă salopete albastre, cu numele inscripționat pe buzunare. Îmi place să aştept și să le citesc prin hubloul uscătorului. *Tina, Corky, Junior.*

Și călătorii vin să spele la Angel. În Buickuri vechi, cu caroseria îndoită toată, cu saltele murdare și scaune ruginite cu spătar înalt fixate pe acoperișul mașinii. Rezervoarele de ulei le curg, sacii din pânză pentru păstrat apa le curg. Mașinile de spălat curg. Bărbații stau în mașini, fără cămașă, și strivesc cutiile de bere Hamm pe măsură ce le golesc.

Dar cel mai mult vin să spele la Angel indienii. Indieni *pueblo* din San Felipe, Laguna și Sandia. Tony a fost singurul apăs pe care l-am întâlnit, la spălătorie sau oriunde altundeva. Îmi place să mă uit cruciș și să urmăresc uscătoarele pline de haine indiene, un vîrtej impresionist de mov, portocaliu, roșu și roz.

Și eu vin să spăl la Angel. Nu știu de ce, n-are legătură doar cu indienii. Trebuie să traversez orașul până aici. La o stradă mai încolo de mine e spălătoria Campus, cu aer condiționat, muzică rock comercială. Numere din *New Yorker*, *Ms.* și *Cosopolitan*. Acolo merg soțiile de asistenți universitari și le cumpără copiilor batoane proteice și coca-cola. Ca majoritatea spălătoriilor, Campus are un afiș pe care scrie VOPSIREA COMPLET INTERZISĂ. Am cutreierat cu mașina tot orașul cu o pătură

Verde până am dat de spălătoria lui Angel și afișul său galben: AICI PUTEȚI VOPSI CÂND DORIȚI.¹

Vedeam că nu se face mov-închis, ci un verde tulbure, murdar, dar tot am revenit. Mi-au plăcut indienii și rufele lor. Automatul stricat de coca-cola și podeaua inundată îmi amintea de New York. Și de portoricanii care dădeau cu mopul încontinuu. Și de telefonul public care era mereu stricat, ca și la Angel. M-aș fi dus oare să găsesc cadavrul doamnei Armitage dacă se-ntâmplă într-o joi?

— Sunt șef de trib, a spus indianul.

Până atunci stătuse bând porto și uitându-se la mâinile mele.

Mi-a zis că soția lui făcea curat în case. Aveau patru fii. Cel mai mic se sinucisese, cel mai mare murise în Vietnam. Ceilalți doi conduceau autobuze pentru elevi.

— Știi de ce-mi placi? m-a întrebat.

— Nu. De ce?

— Pentru că ești o piele-roșie.

A arătat cu degetul spre fața mea reflectată în oglindă. Chiar am pielea roșie, dar nu, nu văzusem niciodată un indian cu pielea roșie.

I-a plăcut numele meu, l-a pronunțat italienește. *Lu-ci-a.*² Fusese în Italia în timpul celui de-al Doilea

¹ În original, *You can die here anytime*, afișul conține o greșeală de ortografie: „die“ (a muri) în loc de „dye“ (a vopsi). „Aici puteți muri când doriți.“

² Numele autoarei este de origine spaniolă, deci se pronunță *Lusía*.

Război Mondial. Sigur că avea și o tăblită de identificare printre colierele frumoase argintii și turcoaz. Avea o gaură mare în ea.

— Un glonț?

Nu, obișnuia să o roadă când îi era frică sau avea chef de sex.

Odată mi-a sugerat să mergem să ne întindem împreună și să ne odihnim puțin în rulota lui.

— Eschimoșii zic să râdem împreună.

I-am arătat cu degetul spre semnul verde fosforescent: NU LĂSAȚI MAȘINILE NESUPRAVEGHEATE. Am chicotit amândoi, am râs împreună pe scaunele noastre de plastic lipite unul de celălalt. Apoi am stat în tăcere. Nu se auzea decât sunetul rufelor învărtite de mașină, ca ritmul valurilor oceanului. Mâna de Buddha a lui Tony o ținea pe a mea.

A trecut un tren. Mi-a dat un ghiont:

— Marele cal de fier!

Am început să chicotim din nou.

Mintea mea e plină de generalizări nefondate despre oameni, cum ar fi că tuturor negrilor le place Charlie Parker. Că nemții sunt oribili, că toți indienii au un simț al umorului ciudat, ca al mamei mele. Unul din bancurile ei preferate era cu un tip care se apleacă să-și lege şireturile, vine altul și îl bate măr după care-i zice: „Mereu îți legi şireturile!“ Mai era unul cu un chelner care servește la masă fasole și-i curg mucii în farfurie după care zice: „O, nu, am dat cu mucii-n fasole.“ Tony mi le tot repeta în zilele în care nu se întâmpla nimic la spălătorie.

Respect pentru omeni și cărti

Odată era foarte beat, violent de beat, și s-a bătut în parcare cu niște țărănoi din Oklahoma. I-au spart sticla de Jim Beam. Angel i-a promis că-i cumpără o sticlă de un sfert dacă vine cu el în camera de călcat și-l ascultă. Mi-am mutat rufelete din mașina de spălat în uscător în timp ce Angel îi vorbea lui Tony despre metoda „câte o zi fără băutură“.

Când a ieșit, Tony mi-a împins monedele de zece centi în mână. I-am pus hainele într-un uscător în timp ce el se lupta cu dopul unei sticle de Jim Beam. N-am apucat să mă aşez și mi-a strigat.

— Sunt șef! Sunt șeful unui trib de apași! Căcat!

— Cacă-te pe tine, șefule.

Stătea acolo și bea și se uita la mâinile mele în oglindă.

— Și cum se face că le speli rufelete apașilor? am întrebat eu.

Nu știau de ce i-am zis asta. A fost oribil din partea mea. Poate m-am gândit c-o să râdă. Oricum a râs.

— Tu din ce trib ești, piele-roșie? m-a întrebat el, privindu-mi mâinile care scoteau o țigară din pachet.

— Știi că prima țigară mi-a aprins-o un prinț? Îți vine să crezi?

— Sigur că te cred. Vrei un foc?

Mi-a aprins țigara și ne-am zâmbit. Ne simțeam foarte apropiată, după care a leșinat și am rămas singură în oglindă.

Era o fată Tânără, nu în oglindă, ci lângă geam. Părul i se încrețise de la umezeală, un tablou diafan de

Botticelli. Am citit toate afişele. DOAMNE, DĂ-MI TĂRIE. PĂTUȚ DE COPIL NOU, NEFOLOSIT – BEBELUȘUL A MURIT.

Fata și-a pus hainele într-un coș turcoaz și a plecat. Mi-am mutat hainele pe masă, le-am verificat pe ale lui Tony și am mai băgat o monedă. Eram singură cu Tony în spălătoria lui Angel. Mi-am privit mâinile și ochii în oglindă. Ochi frumoși albaștri.

Am fost odată pe un iaht, în largul coastei Viña del Mar. Am cerut prima mea țigară și l-am rugat pe prințul Aly Khan să-mi dea un foc. „*Enchante*“, mi-a spus. Dar nu avea chibrituri.

Mi-am împăturit rufelete, iar după ce s-a întors Angel, am plecat acasă.

Nu-mi amintesc când mi-am dat seama că nu l-am mai văzut niciodată după aceea pe indianul bătrân.